

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Визначено поняття кредиту, розглянуто діючу методичку бухгалтерського обліку кредитних операцій комерційного банку та запропоновано введення додаткових рахунків для обліку кредитних операцій до плану рахунків комерційних банків України.

Аннотация. Определено понятие кредита, рассмотрена действующая методика бухгалтерского учета кредитных операций коммерческого банка и предложено введение дополнительных счетов для учета кредитных операций к плану счетов коммерческих банков Украины.

Annotation. In the given article the notion of credit is defined, the operating method of credit operations record-keeping of a commercial bank is considered and introduction of additional accounts is offered for considering the credit operations to the card of accounts of commercial banks of Ukraine.

Ключові слова: кредит, кредитний портфель, ризик, резерв, МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності), ліквідність.

Ряд вітчизняних і зарубіжних банків заявляють про кредитування як про пріоритетний напрям своєї діяльності, оскільки доходи від кредитування складають велику частину банківських доходів. Різкий розвиток нових банківських продуктів і технологій протягом останніх 10 – 15 років став поштовхом для розвитку банківських ризиків, тому проблема кредитної діяльності банків актуальна для банківської системи. Саме від правильності відображення кредитних операцій в обліку залежить прийняття управлінських рішень щодо формування належних умов для стабільності банку та захисту інтересів банків.

Дослідженням проблеми обліку кредитних операцій займалися науковці та практики, зокрема Снігурська Л. П., Крупка М. І., Кіндрацька Л. М. та ін. Проте, на думку автора, облік кредитних операцій комерційного банку в сучасних економічних умовах потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є аналіз особливостей обліку кредитних операцій комерційних банків.

У рамках поставленої мети визначені такі завдання: розглянути визначення поняття "кредит" та порядок видачі банком коштів у кредит, згідно з нормативною та законодавчою базою; проаналізувати сучасний стан та визначити проблеми щодо банківського кредитування в Україні; запропонувати введення додаткових рахунків до Плану рахунків.

Об'єкт дослідження – кредитні операції комерційного банку.

Предмет дослідження – методика бухгалтерського обліку кредитних операцій комерційного банку.

Кредитні операції посідають ключове місце серед активних операцій комерційного банку. У більшості банків кредитні рахунки становлять не менше половини їх сукупних активів і забезпечують приблизно 70 % від отриманих ними доходів.

Для відображення в обліку кредитних операцій комерційного банку використовуються такі міжнародні стандарти фінансової звітності, як МСФЗ 18 "Дохід", МСФЗ 37 "Забезпечення, непередбачені активи та непередбачені зобов'язання", МСФЗ 39 "Фінансові інструменти: визначення та оцінка".

Кредит – це економічні відносини між юридичними і фізичними особами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою процентів [5, с. 174].

Звітність банків формується на основі стандартів та правил бухгалтерського обліку, які повною мірою мають розкривати якісті активних операцій, кількісні показники наявних ризиків, стан ліквідності, обсяг власного капіталу тощо. Значну увагу завжди приділяють обсягу власного капіталу та якості кредитного портфелю, якому в активних операціях притаманний найбільший ризик впливу на стан надходження та капіталу. За строками користування з визначення ризиків у процесі формування резервів кредит поділяється на строковий, відстрочений, прострочений та безнадійний до повернення. Короткострокові позики можуть надаватися банками у випадку тимчасових фінансових ускладнень, що виникають у зв'язку з витратами виробництва, незабезпеченими надходженнями коштів у відповідному періоді. Довгострокові кредити надаються під забезпечення заставою, гарантією. Можуть надаватися для формування основних засобів, на капітальні витрати з реконструкції, модернізації, розширення вже діючих основних засобів, на нове будівництво тощо. Кредит, за яким закінчився строк повернення, встановлений у кредитному договорі між банком та позичальником, і за якого позичені кошти не повернені банкові, називається простроченим.

Процентні доходи від наданих банком кредитів визнаються за відповідними рахунками 6 класу "Доходи" розділу 60 "Процентні доходи" із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.

Нарахування процентів за наданими кредитами здійснюються за номінальною процентною ставкою, яка передбачена умовами договору, і відображається за рахунками з обліку нарахованих доходів.

Умови нарахування та сплати процентів за наданими банком кредитами (дата нарахування, термін сплати за обумовлений період, метод визначення умовної кількості днів, період розрахунку тощо), а також неустойки в разі порушення боржником зобов'язання визначаються договором між банком та позичальником згідно з вимогами законодавства України.

Достатньо широкий обсяг інформації про стан ліквідності банки відображають лише у формах статистичної

значної кількості банків в Україні, суспільству для відновлення довіри до банківської установи необхідно набагато більший обсяг інформації про їх діяльність.

Удосконалення кредитних операцій комерційного банку можливе за рахунок розширення кола кредитних рахунків клієнтів за різноманітними режимами, з метою полегшення аналізу ліквідності банку. Слід розширити облік кредитних операцій за термінами надання, отримання шляхом передбачення в Плані рахунків банків України рахунків для обліку короткострокових (до 1 року), середньострокових (від 1 до 3 років) та довгострокових заборгованостей (більше 3 років). Доцільно було б ввести додаткові рахунки в розділі 20 "Кредити, що надані суб'єктам господарювання" та в розділі 22 "Кредити, що надані фізичним особам":

2061 "Середньострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання";

2081 "Середньострокові іпотечні кредити, що надані суб'єктам господарювання";

2201 "Середньострокові кредити на поточні потреби, що надані фізичним особам";

2231 "Середньострокові іпотечні кредити, що надані фізичним особам".

У разі введення додаткових рахунків для обліку кредитних операцій комерційний банк зможе точніше охарактеризувати найбільш розповсюджений вид кредиту (короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий), який використовують як суб'єкти господарювання, так і фізичні особи. Таким чином, банкові доцільно буде проводити відповідні заходи для отримання більшого прибутку. За введеними додатковими рахунками необхідно запровадити методику обліку пролонгованої заборгованості за кредитними операціями, залежно від терміну їх виникнення.

У річному звіті "Баланс" кредити, що надані клієнтам показуються лише однією статтею – "Кредити та заборгованість клієнтів", а інформація про резерви під знецінення кредитів не подається.

В умовах світової економічної кризи та негативних явищ у вітчизняній фінансовій системі виникає необхідність зміни підходів до обліку кредитних операцій та формування реальних показників за результатами кредитування, які б дозволяли ухвалювати доцільні економічні рішення як на рівні окремого банку, так і на рівні банківської системи.

Питання вдосконалення бухгалтерського обліку кредитних операцій комерційного банку є недостатньо вирішеним на сьогодні та потребує подальшого вивчення та вдосконалення. Необхідно й надалі розглядати вплив на ліквідність банку та можливість її оцінки різними юридичними і фізичними особами.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України № 481 від 27.12.2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua> 2. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України / Л. М. Кіндрацька. – К. : КНЕУ, 2004. – 636 с. 3. Глебова Н. В. Облік у банках : навч. посібн. / Н. В. Глебова, Л. М. Стиренко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 308 с. 4. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках : підручник / Н. Б. Литвин. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 608 с. 5. Снігурська Л. П. Облік у банках (У схемах і таблицях) : навч. посіб. / Л. П. Снігурська ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. М. Кіндрацької. – К. : КНЕУ, 2009. – 519 с.